

meineed. En zoo iemand zweert in een onheilige zaak van diefstal, spel, of dergelijke, dan wordt wel de zonde begaan, dat men den eed *ontheiligt*, door hem aan te wenden in een onheilige zaak, maar het sluit volstrekt niet met noodzakelijkheid in, dat men valsch zweert.

Beter doet men dan ook, met te zeggen, dat de eed, door ontstentenis van een van deze drie *rechtskracht* mist. Hierop lette men toch wel, de eed is bewijs in rechten. Zoodra iets in rechten onder eede betuigd is, geldt dit in rechten als geheel of gedeeltelijk, al naar de usantiën zijn en de zaak staat, bewezen. Op een eed door een ander afgelegd kunt gij veroordeeld worden; op een eed kunt ge veroordeeld worden tot levenslange gevangenisstraf, ja, tot den dood. Een ambtenaar, die op zijn ambtseed procesverbaal tegen u opmaakt, wordt geloofd. De eed in rechten is alzoo een geducht wapen. Een wapen dat u redden kan, zoo valsche getuigen tegen u opstonden, die ge door den eed ontwapent; maar ook een wapen, dat u, hoewel ge onschuldig zijt, doodelijk treffen kan, zoo uw wederpartijder voor geen meineed terugdeinst. Want natuurlijk zal uw wederpartijder alsdan een schriklijk oordeel voor God dragen, dat hij zijn heiligen naam verachten dorst, zijn eed ontheiligde en den onschuldige liet verdoemen, maar de rechter op aarde gaat voor den eed uit den weg, rekent er meê, en velt op grond van den eed vonnis.

De eed is alzoo *een macht* in de vierschaar, en juist dit heeft de Overheid gedwongen, om den eed te omtuinen, allen meineed, die uitkwam, zwaar te straffen, en zoo juist mogelijk te bepalen, aan welken eed al dan niet rechtsgevolgen konden verbonden worden. En met het oog daarop nu wierd aangenomen, dat een tegen u afgelegde eed rechtskracht verloor, zoo ge kondt aantoonen, dan toen de eed wierd afgelegd, een der drie *comites* 1) ontbraken: de *veritas* in mente, het *jus* in jurante of de *justitia* in objecto, d. w. z. zoo de eed niet verzeld ging met *waarheid* in het gemoed, *bekwaamheid tot den eed* in hem die zwoer, en *gerechtigheid* in de zaak, waarover de eed liep. Kondt ge nu aantoonen, dat hij anders zwoer, dan hij het in zijn binnenste wist, dan was er meineed. Voerdet ge het bewijs, dat hij niet wel bij het hoofd was, dan verloor zijn eed rechtskracht, omdat hij tot den eed onbekwaam was. En toondet ge aan, dat de zaaksgerechtigheid ontbrak, zoo viel de eed uit, omdat men in zulk een zaak, als het dan gold, niet zweren mocht.

Bezien we nu elk dezer drie iets van naderbij, zoo blijkt aanstonds, hoe teeder en uiterst moeilijk het is, om in de zake van den eed, die

1) Gezellen van den eed, die bij den eed hooren.